

🌀 **שם המחקר :** ציפיות הורים לבעלי מגבלה שכלית התפתחותית מילדיהם הבריאים: בחינת הצורך

בפיצוי על מגבלתו של הבן/בת בעל/ת המגבלה השכלית ההתפתחותית

🌀 **שנה :** 2018

🌀 **מס' קטלוגי :** 636

🌀 **שם החוקר:** רותם סגל, מנחה: ד"ר חיה עמינדב

🌀 **רשות המחקר:** המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת אריאל.

תקציר המחקר:

עבודת גמר זו לתואר שני (תזה) נערכה בסיוע מלגה מקרן שלם.

נושא ההתמודדות של משפחות עם ילדים בעלי מגבלה שכלית התפתחותית נחקר רבות לאורך השנים. על אף העיסוק המחקרי הרב, סוגיית ציפיות ההורים מילדיהם בעלי ההתפתחות התקינה במשפחות אלו אינה מוזכרת בספרות המחקרית.

עד לשנות השמונים של המאה ה-20 הדגש המחקרי היה על התמודדותם של הורים עם מגבלת ילדם. הספרות המחקרית נגעה בהתמודדותם הרגשית, החברתית, התעסוקתית וכו'. החל משנות השמונים הופנה הזרקור גם להתמודדותם של האחאים והשפעת מגבלתו של אחיהם על תחומי חייהם השונים. על אף העיסוק הנפרד בהתמודדות ההורים ובהתמודדות האחים, קיים מחסור בידע מחקרי הנוגע להשלכות מגבלתו השכלית של ילד על הקשר בין ההורים לילדיהם בעלי ההתפתחות התקינה. ידוע כי עם אבחנת הילד כחריג חווים ההורים תחושת אובדן ואבל על חלומותיהם ותקוותיהם מהילד לו ציפו. את תחושותיהם הקשות ואבלם של ההורים פוגשים ילדיהם בעלי ההתפתחות התקינה. הילדים מפנימים ומזדהים עם מצוקת הוריהם עד כדי כך שעלולים להפוך ל"שליחים" ולנסות להגשים את שאיפותיהם של הוריהם ואת ציפיותיהם מהם, גם כאשר אלו אינן מדוברות ונוכחות רק באופן סמוי. מטרת מחקר זה הינה לבחון את השלכות חוסר יכולתו של אדם בעל מגבלה על ציפיות הוריו מאחיו בעלי ההתפתחות התקינה.

שוער כי בתחום הקוגניטיבי, בו נחוה עיקר האובדן, ימצאו ציפיות אקדמאיות גבוהות. ובתחום הרגשי, ימצאו ציפיות גבוהות להתפתחות אמפתיה. כמו כן שוער כי חוללותו העצמית של האח לבעל מגבלה תהיה נמוכה בעוד הוריו יתפסו את מסוגלותו כגבוהה.

ל בחינת השערות המחקר גויסו 128 נבדקים שהתחלקו לקבוצת מחקר של זוגות הורה וילד ממשפחות של בעלי מגבלה שכלית וקבוצת ביקורת של זוגות שבמשפחתם כולם בעלי התפתחות תקינה. הנבדקים ענו על שאלוני ציפיות הורים, מסוגלות עצמית כללית, דימוי עצמי ואמפתיה. ממצאי המחקר העלו כי בניגוד להשערות לא נמצאו הבדלים בין הציפיות האקדמיות והרגשיות של ההורים לילדים בעלי מגבלה שכלית מילדיהם הבריאים, לעומת הורים לילדים בעלי התפתחות תקינה. זאת על אף שנמצא כי אימהות

לילדים בעלי מגבלה תופסות את ילדיהם בעלי ההתפתחות התקינה כמסוגלים יותר באופן כללי לעומת תפיסת הילדים בקרב אימהות להן אין ילד בעל מגבלה שכלית. כמו כן, נמצא כי הורים לבעלי מגבלה שכלית יצפו שילדם בעל ההתפתחות התקינה יראה רמה גבוהה של הבנה לגבי תחושותיו של אדם זר (לא בהכרח בעל מגבלה) זאת לעומת ציפיית הורים להם אין ילד בעל מגבלה שכלית. בנוסף, בניגוד להשערה לא נמצאו הבדלים בתחושת החוללות העצמית בין אחים לבעלי מגבלה שכלית לילדים להם אין אח בעל מגבלה. תוצאה נוספת שהתקבלה עבור כלל הנבדקים, היא שהורים תופסים את ילדיהם כמסוגלים יותר ממה שהילדים עצמם חשים בנוגע למסוגלותם. ממצאים אלו מלמדים על מערך התפיסות והציפיות ההוריות מהילד בעל ההתפתחות התקינה, במשפחות לבעלי מגבלה שכלית. ניתן להסיק כי האח בעל ההתפתחות התקינה גדל לתוך אקלים בו תופסים אותו כמסוגל באופן כללי, יותר מתחושתו העצמית ויותר מהמצוי באוכלוסייה הכללית. יחד עם זאת, מצפים שיכולתו הרגשית להבנת צרכיו של האחר תהיה מפותחת ומחודדת. לתוצאות אלו חשיבות רבה בהבנת היקפי השפעת מגבלת ילד על משפחתו והבנת מערך הציפיות והלחצים בו נתון האח בעל ההתפתחות התקינה בשלמותו. על מנת לבחון הבדלים נוספים במערכת הציפיות ההוריות במשפחות לבעלי מגבלה יש לבצע מחקרי המשך בנפרד על אבות ואימהות במדגמים גדולים יותר.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)